

Ανεκτίμητη πηγή πληροφοριών για τη δωδεκάμηνη πολιορκία αποτελούν κυρίως τα απομνημονεύματα των ίδιων των πολιορκημένων.

Πρώτη πηγή ο Νικόλαος Κασομούλης (1795 - 1872). Ο Μακεδόνας αγωνιστής έλαβε μέρος σε πολλές μάχες και πολέμησε στο Μεσολόγγι κατά τη διάρκεια της πολιορκίας. Από το 1832 άρχισε να γράφει τις εμπειρίες του και ολοκλήρωσε το έργο του το 1841. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η μαρτυρία του σχετικά με την πολιορκία του Μεσολογγίου. Το απόσπασμα που ακολουθεί δείχνει πόσο βασάνιζε η πείνα τους πολιορκημένους:

«Αρχίσαμεν, περί τα 15 Μαρτίου, ταις πικραλήθραις, χορτάρι της θαλάσσης πέντε φοραίς έως ότου έβγαιεν η πικράδα, και το ετρώγαμεν με ξείδι και λάδι ωσάν σαλάτα, και με ζουμί από καβούρους ανακατωμένον και τούτο. Εδόθησαν και εις τους ποντικούς, πλην ήτον ευτυχής όστις εδύνατο να πιάση έναν. Βατράχους δεν είχαμεν, κατά δυστυχίαν. Από έλλειψιν της θροφής αύξαναν αι ασθένειαι, πονόστομος και αρθρίτις. Εις τοιαύτην κατάστασιν ευρισκόμασθον όταν μας έφθασεν γράμμα των απεσταλμένων μας εις Ναύπλιον συσταίνον και να φάγωμεν (εν ανάγκη) ένας τον άλλον.[...] Εκείνην την ημέραν ένας Κραβαρίτης έκοψεν κρέας από το μηρί ενός φονευμένου και το έφαγεν»

«Ενθυμήματα στρατιωτικά της Επανάστασεως των Ελλήνων. Από το 1821 μέχρι του 1833 του Ν. Κασομούλη, (Επιμ. Γ. Βλαχογιάννης, Αθήνα 1939, τόμ. Β', σ. 256)

Στα Απομνημονεύματα της Δεύτερης Πολιορκίας του Μεσολογγίου 1825 - 1826 (Επιμ. Γ. Βλαχογιάννη, Αθήνα 1926) ο αγωνιστής **Σπυρομίλιος** περιγράφει τη σκηνή της ανατίναξης της πυριτιδαποθήκης από τον Καψάλη, την οποία παραθέτουμε στη συνέχεια:

«Εν τούσω εντός της πόλεως ο πόλεμος διήρκεσεν τρεις ημέρας. Επολέμουν εις τα οσπίτια έως ότου είχαν πολεμοφόδια, και όταν τα

ετελείωνον έδιδον πυρ εις το οσπίτιον και εκαίοντο. Ο Χρήστος Καψάλης έβγαζεν τας γυναίκας εις τα παράθυρα δια να τας ιδώσιν οι Τούρκοι και εκ τούτων να παρακινηθώσιν να έμβουν εις το οσπίτιον. Άφησεν ούτως, ώστ' εσυνάχθησαν πλήθος Τουρκών, και τότε έδωσεν πυρ εις την πυριταδαποθήκην, όπου ήτον τεσσαράκοντα κιβώτια πυρίτιδας, και ούτως απέθανεν ενδόξως και αυτός, έσωσεν από την αιχμαλωσίαν και την ατιμίαν τόσας ψυχάς, συνεπιφέρων τον θάνατον εις το πλήθος των Τουρκών», (σ. 142 - 143)